

Handläggare
Per Olgarsson
Antikvarie, Stadsmuseet
Kulturmiljö**Till**
Stadsbyggnadskontoret**Latona 11, Västerlånggatan 79, Gamla Stan.
Ändrad användning från vind till bostad,
tillkommande takkupor och takfönster. Sbk dnr
2025-14315-5.1****Synpunkter i sammanfattning**

Det aktuella förslaget avstyrks med hänvisning till PBL (Plan- och bygglagen) 8:e kap, 13, 14 och 17 §§ samt med hänvisning till gällande bestämmelser i detaljplanen. För förtydligande, se nedan Synpunkter på förslag.

Föreslagna åtgärder

Övre vind i fastighetens byggnadskropp mot Västerlånggatan inreds till bostad. Fem nya takfönster av sotarlucksmodell tillkommer mot gatan, tre takkupor tillkommer mot gården.

Bakgrund

Nu aktuellt förslag är i princip likadant som ett tidigare förslag från 2001, vilket avstyrktes av Stadsmuseet (dnr. SSM 2001/120-423).

Historik och nuläge

Huset mot Västerlånggatan i rubricerad fastighet uppfördes enligt uppgifter i Stadsbyggnadsnämndens arkiv 1770, dock som brukligt är i Gamla stan på äldre grund. I källare har exempelvis medeltida murar påträffats. Husen i denna del av Gamla stan, vid Västerlånggatan östra del i anslutning till Järntorget, påverkades tidigt av kvarteret Pluto. Där stod Våghuset under medeltiden och från år 1680 det ännu bevarade Riksbankshuset. Området präglades av att många av husen hade välbeställda handelsmän som byggherrar, med verksamheter i bottenvåningarna och magasin på den rymliga vinden i två eller tre plan.

Stadsmuseet framlade 2006 utredningen *Oinredda vindsplan i Gamla stan*, vilken hade som syfte att fastställa vilka vindar i stadsdelen som ännu inte inretts. I utredningen bedöms det brutna taket med vind och takstolskonstruktion i Latona 11 vara tillkommet på 1700-talet, och husets övre vind markeras som oinredd. Här bör observeras att termen oinredd i utredningen inte innebär att planet är orört, utan att där kan ibland finnas inredningar

såsom förråd, fläkt- och hissmaskinrum etc., och vinden kan ha isolerats.

Kulturhistoriskt värde

Fastigheten Latona 11 bedöms ha synnerligen stora kulturhistoriska värden och markeras med blått på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. Gamla stan rymmer Sveriges viktigaste bestånd av stadsbebyggelse i sten, från medeltid till 1800-tal. I både nationellt och europeiskt perspektiv är Stockholms gamla stadskärna ett av de bäst bevarade stadshistoriska monumenten med kontinuitet i bebyggelsen. Fastigheter i Gamla stan har ett givet högt kulturhistoriskt värde, både genom att ingå i den gamla stadsplanestrukturen och genom dess avläsbarhet av äldre byggnadsskick och gårdsmiljöer ur ett långt tidsperspektiv. Varje fastighet i området – inklusive Latona 11 – har en lång historia med rika ingångar till berättelser om huvudstadens livsmiljöer och framväxt. När det gäller Gamla stan är just taklandskapet en central del av de kulturhistoriska värdena, något som förstärks av områdets täta och sammanhållna karaktär.

Tillämpliga lagrum och riktlinjer

Plan- och bygglagen

Fastigheten är markerad med blått på Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta. Det betyder att fastigheten har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde. För blåmarkerade fastigheter kan PBL (Plan- och bygglagen) 8:e kap, 13, 14 och 17 §§ tillämpas, vilket innebär att bebyggelsen inte får förvanskas, att underhållet ska anpassas till omgivningens karaktär och byggnadens kulturhistoriska värden, att underhållet ska utföras så att de särskilda värdena bevaras, att ändringar ska utföras varsamt och med hänsyn till byggnadens karaktärsdrag samt med tillvaratagande av byggnadens kulturhistoriska värden.

Planbestämmelse

Enligt gällande detaljplan är Gamla stan ett kulturresevat med särskilda bestämmelser. (Pl 7800 antagen 1979-05-02, fastställd av regeringen 1980-12-23). I Gamla stan får inga åtgärder vidtas som minskar bebyggelsens eller markens kulturhistoriska värden. Befintliga byggnader får endast utnyttjas för ändamål som är förenliga med byggnadens bevarande.

Hänvisning till översiktsplan

Som kunskapsunderlag för Stadsmuseet Kulturmiljös bedömning har gällande Översiktsplan för Stockholm använts. Byggnaden ingår i ett område som i Översiktsplan Stockholm är utpekad som en kulturhistoriskt värdefull miljö.

Riksintresse

Fastigheten ingår i ett område som är utpekad som ett riksintresse för kulturmiljövården. Inom ett sådant område får inga åtgärder vidtas som kan orsaka påtaglig skada på riksintresset. Riksintresset uttrycks i företeelser som främst tydliggör årsringar och stadens historiska framväxt. Ett tydligt uttryck för huvudstadens äldsta kärna är Gamla stan.

Synpunkter på förslag

Stadsmuseet bedömer att PBL (Plan- och bygglagen) 8:e kap, 13, 14 och 17 §§ är tillämpligt i ärendet.

Stadsmuseet avstyrker det aktuella förslaget med hänvisning till att det bedöms vara ovarsamt och förvanskande samt i strid med gällande bestämmelser i detaljplanen för Gamla stan.

Museet bedömer att förslagets tillkommande takkupor och takfönster i det övre takfallet medför en påtaglig förändring av byggnadens yttre form och volym liksom av själva takets gestaltning. Att stadsdelens historiskt förankrade taklandskap är en av de centrala aspekterna i Gamla stans höga kulturhistoriska värden bidrar till bedömningen. Taket i Latona 11 har idag en bibehållen sammanhållen och obruten karaktär i sin övre del, något som historiskt sett är karakteristiskt för tak av denna typ i Gamla stan. Förslaget, med takfönster mot gata och kupor mot gård bryter upp taklandskapet och påverkar denna karaktär. Att nedre takfall idag har äldre kupor, samt att det mot gatan finns två små takkupor av oklar ålder i takets brytpunkt påverkar inte bedömningen.

I förslaget framgår inte om åtgärderna medför genombrött eller förändringar av befintlig takstolskonstruktion. Om sådant sker innebär det dessutom påverkan på äldre stomme, med stora negativa konsekvenser för kulturvärdena. Stadsmuseets avstyrkan är dock inte beroende av huruvida sådan påverkan sker eller inte, utan motiveras i första hand av ovan beskrivna konsekvenser som själva vindinredningen med tillkommande takfönster och takkupor medför.

Per Olgarsson
Handläggande antikvarie
Stadsmuseet kulturmiljö